

Erling Olsen: Statistik for historikere. Dansk Historisk Fællesforening, 1976. 137 s.

Det har kommet ett nytt tillskott till D.H.F.s serie av handböcker, nämligen Erling Olsens Statistik for historikere. Vågar man anta – om än på statistiskt sett otillfredsställande grunder – att det knappast är en tillfällighet, att titeln är exakt den samma som på Bernt Schiller & Birgitta Odéns Statistik för historiker från 1970?

Om sistnämnda handbok skrevs helt och hållet ur historikerns synpunkt är Erling Olsens uttalade målsättning att ge den intresserade historikern en presentation av »hvorledes en statistiker synes, at tal skal håndteres». Om häri ligger en implicit kritik av Bernt Schiller vill jag låta vara osagt.

Uppenbart är, att styrkan i Erling Olsens starkt koncentrerade lilla handbok ligger just i beskrivningen av det statistiska tillvägagångssättet, medan Schiller, som står för motsvarande avsnitt i den svenska boken, har sin fördel i att han nalkas problemen ur den fakunnige historikerns synvinkel och långsamt försöker vänja den tövande humanisten av med hans inbitna skräck för tal. Någon sådan terapi ägnar sig Erling Olsen inte åt, utom i ett inledande mycket klart och åskådligt avsnitt om tabell- och diagramteknik, men framställningen även av de mer statistiska avsnitten är icke desto mindre lättillgänglig och pedagogisk.

Vi får stifta bekantskap med tidsserier, indextal, normalfördelning, normerande variabler, signifikanstest, korrelationer och representativa räkningar, i huvuddrag allt väsentligt som en historiker har bruk för att känna till.

På en punkt finner jag emellertid Olsens handbok alltför knapphändig, och det är beträffande när, hur och varför man skall använda de beskrivna metoderna. För en i statistik föga förfaren historiker är det inte tillräckligt att veta, att dessa metoder finns och hur man med friskt mod går igång med beräkningarna. Först måste en för den speciella uppgiften lämplig metod väljas, och i denna viktiga valsituation lämnas historikern i sticket med en hänvisning till Schiller & Odén.

Också när det gäller fallgropar vid användning av statistiska metoder – och det finns det minsann rikligt av för den som för första gången på egen hand börjar bearbeta statistiskt material – är varningarna alltför få och generellt utformade. Här står vi inför en med avseende på den historiska källbehandlingen så grundläggande fråga om källförvanskning contra vetenskaplig tillförlitlighet, att vi som historiker måste ställa krav på mer indgående handledning från statistikerns sida.

Erling Olsen påpekar själv, att »bogen igennem skøjtes der hen over isen. Forhåbentlig i kunstløb og udenom vågerne». Det är en mycket adekvat beskrivning, som man bara kan hålla med honom i! Vad konstloppet i statistikbehandlingen beträffar rekommenderas den nya handboken varmt. Men för historikern är vakarna lika betydelsefulla som glansisen och svaret på frågan *How not to lie with statistics* mer angelägen än svaret på den i icke negerad form. Av denna anledning kan historikern knappast heller i fortsättningen undvara Bernt Schillers hjälpande fingervisningar. *Elsa-Britta Grage*

ALMINDELIG HISTORIE

Friedrich Engel-Janosi: Die Wahrheit der Geschichte. Versuche zur Geschichtsschreibung in der Neuzeit. R. Oldenburg, München, 1973. 280 s.

Den østrigske historiker Engel-Janosi, der var præsident for den internationale historiker-kongres i Wien 1965, er formentlig bedst kendt for sine arbejder om dobbeltmonarkiets udenrigspolitik i 19. og 20. århundrede, men han har også beskæftiget sig med historio-

grafiens historie. Han emigrerede 1939 til England, derfra til USA, og vendte efter en snes år tilbage til Wiens universitet. Den her omtalte bog er udgivet af dette universitets historiske institut i anledning af forfatterens 80 års dag og indeholder udelukkende optryk eller oversættelser til tysk af en række af hans tidligere offentliggjorte afhandlinger og essays. De viser at forfatteren har en vidtstrakt læsning i flere landes historiske og filosofiske litteratur og at han har megen sans for åndshistoriske sammenhænge. Uden at være overraskende original bringer bogen adskillige værdifulde synspunkter og gode iagttagelser.

Bogens to største afsnit blev først trykt på engelsk i The John Hopkins University Studies in Historical and Political Science, henholdsvis 1945 og 1955. I det første »Zum Werden des deutschen Historismus«, analyserer forfatteren kort historietænkningen hos 10 forfattere fra Herder over Goethe og Marx til Jacob Burckhardt, især deres forhold til begreberne udvikling, individualitet og »erfolg« i historien. Det andet store stykke, bogens vægtigste, »Studien zur Geschichtsschreibung der französischen Romantik«, handler om Chateaubriand, Barante og Thierry og belyser overgangen fra oplysningstidens til romantikkens tænkemåde og forholdet mellem politik og forskning hos historikerne. Det har givet anmelderen mest nyt. Mindre tungtvejende men læseværdige afsnit er »Die Wahrheit der Geschichte. Vom neuen Mythos in der modernen Historiographie«, hvor bl. a. Toynbee's brug af myter behandles, videre en redegørelse for amerikaneren Brooks Adams' historiefilosofi »Law of Civilisation and Decay«, og »Der Versuch einer Universalgeschichtsschreibung in der Neuzeit«.

Poul Bagge

Sir George Clark: English History. A Survey. Oxford at the Clarendon Press 1971. xix + 567 s. £ 2,00.

Som et supplement til, men ikke et resumé af, Oxford History of England har man valgt at udsende denne 1-binds historie over England, der som sigte har at vise, hvorledes det engelske samfund blev til og forandrede sig i tiden fra romerne til 2. verdenskrig.

Uden at gå ind på en nærmere diskussion af de enkelte kapitler kan man nok tillade sig at sige, at det er en meget engelsk bog, og nok først og fremmest beregnet for et engelsk publikum. Det gør den dog ikke uegnet for udlændinge, men til et dyberegående studium af en enkelt periode lader den sig næppe bruge, ligesom den næppe heller kan siges at være forsvarlig som bredt værk for et område i engelsk historie. Når dette er sagt, skal det dog ikke benægtes, at den giver et rimeligt overblik over Englands historie uden at nogen periode kan siges at være forfordelt (halvdelen af bogen dækker tiden op til omkring 1610).

Bogen er udstyret med 14 kort og en 1½-sides stor bibliografisk note (som indledes med ordene: »Reading English history is an inexhaustible source of enjoyment«). Hertil slutter sig et person- og stedregister.

Peter Hertel Rasmussen

Historisch-genetische Siedlungsforschung. Genese und Typen ländlicher Siedlungen und Flurformen. Herausgegeben von Hans-Jürgen Nitz. Wege der Forschung Band CCC, Darmstadt. Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1974. VII, 532 s. ill. DM 79,00.

I den hæderkronede serie Wege der Forschung er 1974 udkommet ovennævnte bind omhandler Historisch-genetische Siedlungsforschung og redigeret af en af bebyggelsesforskningens mere fremtrædende folk, professor Hans-Jürgen Nitz i Göttingen. Nitz er